

Marcel Gorenc :

KULTURNO-HISTORIJSKI MUZEJI I UMJETNIČKE
GALERIJE U HRVATSKOJ

Tradicija skupljanja raznovrsnog muzejskog materijala kod nas je vrlo stara, ali se uslijed specifičnih prilika, međudržavnih odnosa i kulturne politike naši muzeji, galerije i muzejske zbirke nisu uvijek mogle u punom opsegu potpuno razvijati organizaciju svog specifičnog naučnog rada, a niti kulturno-prosvjetnu djelatnost. I baš zato njihov historijat i razvoj najbolje dokazuju, koliko su muzeji bili živa i stvarna poluga, kojom se u raznim prilikama naš kulturni i javni život upotpunjavao vrijednim sadržajem.

Danas, kada je našim muzejima i galerijama jasno određen sadržaj naučnog i kulturno-prosvjetnog rada, a perspektiva terenske i tematske mreže muzejskih ustanova usmjerena kako konkretnim potrebama današnjice, tako i općem kulturnom razvoju budućnosti, svakako je od interesa da se o njima informativno govori i kao o kulturno-historijskim rezultatima, i kao o organizmima, koji i sami konstantno djeluju na planu općeg kulturnog uzdizanja naših naroda.

U prošlosti našega srednjovjekovnog feudalizma u mnogim samostanima i dvorovima vlastele bile su pohranjene i čuvane knjižnice i najraznovrsnije zbirke rariteta, koje su već prema ukusu i potrebama ondašnjeg vremena služile ne samo za reprezentaciju, nego i za razvijanje kulture te feudalne elite, u čijem je općem uskom klasno-staleškom djelovanju ovaj važni detalj svakako pozitivan prilog izgradjivanja naše na-

cionalne kulture. U kasnijem razvoju krug se sabirača i zbirski proširuje i na humanističku i prosvijećenu elitu građanskih patricija i intelektualaca. Stari inventari samostana, crkava, kao i oporuke ljudi najrazličitijih poziva i zvanja, poimenično nam govore o širokoj sferi interesa sabirača i njihovim kolekcijama. Među ostalim poznato je, da je naš slavni pjesnik i humanista Marko Marulić bio sabirač antiknih starina, rukopisa i t.d. te da je za taj kulturni posao angažirao široki krug svojih znanaca, među ostalima i Dmina Papalića. Njegovim radom sačuvani su ili dokumentirani mnogi naši kulturno-historijski spomenici. No ne samo u spominjanju, nego i u stvarnosti mi danas imamo sačuvano nekoliko desetaka velikih knjižnica, riznica, zbirki i galerija, čiji postanak seže duboko u srednji vijek. Te su se knjižnice, arhivi i muzejske zbirke iz razumljivih razloga najbolje sačuvale u Primorju i Dalmaciji, ali ih ima i u ostalim krajevima Hrvatske. Radi primjera navodimo samo neka mjesta s tako starim zbirkama: Krk, Lošinj, Senj, Rab, Pag, manastir Krupa, manastir Krka, samostani u Zadru, Šibeniku, Trogiru, Splitu, Hvaru, Korčuli, Dubrovniku i t.d. Posebno mjesto zauzima Metropolitanska biblioteka i riznica u Zagrebu, dok su i razni drugi veliki samostani i manastiri u Slavoniji imali ili imaju velike zbirke ili biblioteke. Od svjetovnih zbirki tog srednjovjekovno-feudalnoga stila i svojim sadržajem i svojom formom neobično je interesantna i instruktivna biblioteka Garanjin-Fanfona u Trogiru, koja i izborom i opremom pokazuje stil biblioteka-kolekcije, koja je svoju posljednju redakciju dobila u XVIII st. - Svi navedeni primjeri ilustriraju samo dio citiranog tipa kolekcija, koje su se osobito razvijale u Dubrovniku, u kojem ih samom imamo oko desetak.

Razumljivo da je uporedo sa sabiranjem i zbirkama postojao kod nas i kadar naučenjaka, koji su se koristili blagom skupljenim u njima. Napominjemo samo neka najpoznatija imena: Toma arhidjakon Splitski, Orbini, Rastić-Resti, J. Rattkay, Ritter-Vitezović, Bandurri-Bandurić, Krčelić, Riceputi, Farlati, Celeti, Katančić i drugi.

Prema svemu navedenom, bez obzira na naročite teške pri-

like, u kojima se živjelo kod nas, naročito od vremena Turske dominacije na Balkanu, naše biblioteke - zbirke odigrale su značajnu ulogu koliko u razvijanju naučnih disciplina, jasno prema općem nivou tadašnjeg raspona naučne misli, toliko i u razvijanju svijesti o našim specifičnostima u okviru tadašnje Evrope.

Međutim, koliko to god izgledalo paradoksalno, s nastupom građanske demokratizacije nauke i njezinom tendencijom širenja naučne misli u građanskom društvu od vremena Francuske revolucije, prilike su se za organizaciju modernih muzeja kod nas pogoršale. Uzrok tomu nije bio samo u ekonomskoj iscrpljenosti zemlje, koja je uostalom kao rezultat feudalno-monarhističke eksploatacije latentne postojala, nego prvenstveno u činjenici, što su tuđji vlastodršci shvatili kulturno-političku ulogu muzeja, koji pored izvršivanja specijalnih stručnih zadataka djeluju na mase u smislu koncentracije svijesti o nacionalnoj povezanosti, a samim time i jačaju otpor protiv tuđjinskog gospodstva. Zbog toga se dopuštalo, da stari oblici zbirki muzejskih predmeta i nadalje žive prepuštene inicijativi privatnika, čije je djelovanje uslovljeno koliko mentalitetom amaterstva i sabiralaštva, toliko i ograničenim sredstvima. - Karakteristično je za to stanje, da je do 1846. osnovan samo jedan muzej i to Arheološki muzej u Splitu.

Svojim smještajem u palači cara Dioklecijana u neposrednoj blizini Solina, rimske metropole Dalmacije, Split je doista bio klasičnim arheološkim terenom, u kojemu je arheološka tradicija bila konstantna kroz stoljeća, tako da je i taj muzej rezultat privatne inicijative i agilnosti sredine. Muzej je još decenijama trebao da izdrži terensku konkurenciju sa samostalnim individualističkim sabiračima. - Kako je pak taj muzej koncentrirao svoju pažnju na spomenike klasične antike, njegevo djelovanje nije moglo biti politički zazorno u sredini, gdje je sama austrijska vlast tolerirala kako dalmatinski autonomizam, tako i talijanaštvo, te oblike lokalnog šovinizma koji su se mogli zadovoljavati samo na klasičnom tradicionalizmu, jer je sadržaj svakidašnje stvarnosti bio jednako težak

kao i u ostaloj Hrvatskoj. - Uostalom organizacija rada arheološkog muzeja u Splitu bila je tako identična s tehnikom rada amatera i diletanata, koji su i sačinjavali kadar njegovih suradnika, da on zapravo do druge polovine XIX st. i nije predstavljao drugo negoli lokalnu zbirku, čije je značenje bilo ponajviše u tome, što se nalazila neposredno na terenu, u već preslavljenom okviru Dioklecijanove palače.

Iz odredjenih kulturno-političkih pogleda i svijesti o važnosti muzeja udareni su temelji Narodnog muzeja u Zagrebu. Kroz nekoliko decenija intenzivne nacionalne i kulturno političke borbe i propagande javilo se određeno traženje osnivanja Narodnog muzeja, kojemu će biti zadatak da skuplja, čuva, izlaže i naučno popularizira svu dokumentaciju o prirodnom okviru i bazi, kao i o historiji naše zemlje. Iz krugova političkog i kulturnog rukovodstva Hrvatske narodne stranke, tog političkog instrumenta pokreta "ilirizma", zatraženo je odobrenje za osnivanje muzeja u Zagrebu. O tome je i god. 1836. raspravljao i Sabor, te je zaključeno, da se ima osnovati muzej. Premda nije bilo oficijelnog statuta, skupljali su se predmeti, te je 1846. god. u prostorijama Narodnog doma u Zagrebu organizirana muzejska izložba, koja je obuhvatala sav prikupljeni materijal. Muzejski je materijal razdijeljen po odjelima, koje su vodili pojedini stručnjaci i amateri. Muzejski su se materijali vrlo brzo povećavali i odjeli specijalizirali, ali je tek 1866. službeno formiran jedinstveni muzej. Interesantno je napomenuti, da je taj muzej odmah prigodom svoga oficijelnog formiranja morao da izvrši stvarno dijeljenje prirodopisnog od ostalih odjela. U daljnjem toku druge polovice XIX st. iz prvobitnog jedinstvenog kompleksnog muzeja, izdvajali su se i osamostaljivali pojedini odjeli, od kojih su danas formirani samostalni: Arheološki, Povijesni, i Etnografski muzej u Zagrebu, dok su se od prvobitnog Prirodoslovnog odjela izdvojili i osamostalili Zoološki, Mineraloško-Petrografski i Geološko-Paleontološki muzeji u Zagrebu.

Narodni muzej i njegovi osamostaljeni odjeli izvršili su značajan zadatak privukavši među svoje suradnike naše najbolje naučenjake sredine i druge polovice XIX. vijeka, tako

da je osamostaljenje svakog pojedinog odjela značilo svodjenje tog odjela na pravilnu i stvarnu naučnu bazu. Razumljivo je, da je paralelno s time pojačana i odgojna i kulturno-prosvjetna djelatnost muzeja. Prema tome je sedamdesetih godina postojao već niz prirodoslovnih i društveno-historijskih muzeja ili muzejskih odjela u Hrvatskoj. Međutim potrebe su i nadalje rasle, pa je interesantno spomenuti, da je god. 1872. osnovan u Dubrovniku po gradnji kompleksan "DOMORODNI MUZEJ", koji i danas radi kao Muzej grada Dubrovnika. Godine 1877. osnovan je Gradski muzej u Osijeku.

Dok su navedeni muzeji uglavnom tretirali općenito prirodoslovnu i kulturno-historijsku problematiku, dugo se osjećala i potreba za specijalnim umjetničkim muzejima, odnosno galerijama. Kao prvi umjetnički muzej osnovalo je Društvo umjetnosti Muzej za umjetnost i obrt, komu je bila namijenjena zadaća, da skuplja umjetnička i umjetno-obrtna djela. Ovaj je muzej prema intencijama svojih utemeljitelja trebao prvenstveno da djeluje na uzdizanje kvalitetnog obrta te je bio jedna od karika općeg evropskog pokreta, koji je nastao kao reakcija na šablonsku industrijsku proizvodnju, koja je potisnula kvalitetu ručne proizvodnje ne stvorivši skladne oblike upotrebnih predmeta. Ovaj je muzej vrlo brzo prerastao svoju prvobitnu namjenu zbirke uzoraka, organiziravši proučavanje i sakupljanje dokumenata opće umjetničke proizvodnje.

Poznati politički i javni radnik J. J. Strossmayer, poklonivši svoju veliku zbirku umjetnina Jugoslavenskoj Akademiji u Zagrebu, udario je temelj njezinoj Galeriji, koja je otvorena 1884.

Organizacijom Muzeja za umjetnost i obrt i Strossmayerovom Galerijom Hrvatska je ne samo dobila predstavnike umjetničkih muzeja, nego su kroz njih počeli da djeluju i faktori, koji su direktno pozitivno utjecali na uzdizanje nivoa naše likovne umjetnosti.

Oko 1890. god. muzejska je mreža bila relativno zadovoljavajuća koliko brojem, toliko i nivoom muzeja. Iako nije postojala jedinstvena muzejska politika, iako se od vlasti vrlo

teško dobivala pomoć, središnji i pokrajinski muzeji razvijali su vrlo živu djelatnost putem muzejskih povjerenika, koji su vrlo mnogo pridonjeli daljem stvaranju lokalnih muzeja i muzejskih zbirki. Oni su istovremeno prema svojim mogućnostima vodili brigu i o starim tradicionalnim zbirkama, bibliotekama i arhivima.

Pitanje muzeja prestalo je biti samo pitanje reprezentacije, ono je ponovno postalo pitanje političke supremacije. Vlasti su forsirale svoju anacionalnu ili nadnacionalnu koncepciju formiranja muzeja i muzejskog rada, a s druge strane javnost je pravilno zauzimala stav prema problemima muzejskih terena. Na području Dalmacije briga oko Splita i Solina nije smjela da zastre potrebe ostalih zona, u kojima nije bio u pitanju samo klasično-antikni materijal, nego i dokumentacija slavenstva Dalmacije. Radi toga se domaći arheolozi sada sa sve većom pažnjom posvećuju studiju spomenika, čiji su autori Hrvati ili pak potječu iz doba starohrvatskih vladara ili slobodnih dalmatinskih općina. Kao rezultat ove brige nisu samo publikacije, koje tretiraju problematiku domaće kulturne i političke povijesti, nego i novi muzeji i muzejske zbirke, koje niču naročito obalom od Nina i Zadra do Dubrovnika. - Tih je godina /1893/ osnovan i "Prvi muzej hrvatskih spomenika u Kninu". Taj je muzej od svojih skromnih početaka u toku rada izrastao do najbogatijeg muzeja starohrvatskih spomenika, koji su upravo oko 1900. god. počeli interesirati evropsku i svjetsku nauku. - Suprotno od toga uspjeha, u Istri, koja je također bila upravno odijeljena od Hrvatske, vlasti su favoriziranjem zaštite antiknih spomenika uspjeli da iz interesa muzealaca potpuno istisnu interes za spomenike domaćeg porijekla, ukoliko isti nisu antikni i prethistorijski. Tako i danas interesantni Arheološki muzej u Puli, koji su Talijani u ratu velikim dijelom ispraznili ima od vladavine tuđinaca p r e t e ž n o samo spomenike antike i prethistorije. Međutim upravo najnovija i raživanja i naučno osnovane pretpostavke potvrđuju, da Istra, osim antike i prethistorije te etnografskog materijala, daje dokumentarni materijal iz ranoga srednjega vijeka i kasnije tuđinske dominacije u

njoj.

Između dva rata osnovano je nekoliko većih i manjih pokrajinskih muzeja, dok od središnjih treba istaknuti osnutak Etnografskog muzeja u Zagrebu /god.1919/ i konačnu organizaciju Moderne Galerije /osnovane 1906/ kao samostalne ustanove /1934/. Etnografski muzej u Zagrebu ima ogromne zbirke najrazličitijeg materijala iz pučkog i seljačkog života. Iz razumljivih razloga i načina predjašnjeg sabiranja u njegovoj izložbi još i danas dominira reprezentativna nošnja, ali je i inače u njemu sakupljanje mnogo od ostalog dokumentarnog materijala. - Moderna galerija u Zagrebu treba da obuhvati prvenstveno pregled razvoja slikarstva i skulpture kod nas.

Jedan od najvećih propusta muzejske politike u staroj Jugoslaviji bila je ne samo škrta budžetska politika, nego i nepisana, ali sistematski sprovedjena politika uske kabinetske-muzejske izolacije. Muzeji su se borili ne samo sa materijalnim i prostornim poteškoćama, uz sve manji priliv stručnih kadrova, nego su često i sasvim nehotično organizacijom svoga rada i muzejskom ekspozicijom bili nepopularni i neprivaćni za publiku. Rad na terenu i s terenom bio je nesistematičan i kampanjski, uslovljen slučajnim nalazima ili uskim interesom pojedinih stručnjaka. Uz takav odnos prema terenu i muzejske su izložbe u većini slučajeva bile organizirane na principu studijskih zbirki, koje su prvenstveno imale zadatak da budu priručnim pomagalicama uskom krugu stručnjaka. Muzejska ekspozicija, ne vodeći dovoljno računa o potrebama publike, bila je koliko nepregledna, toliko i muzeološki neatraktivna. Tik pred drugim svjetskim ratom naši su muzeji proživljavali krizu, koja je postavljala otvoreno pitanje kako materijalnog opstanka, naučnog organiziranja rada, tako i djelovanja muzeja kao naučno-prosvjetnih ustanova.

Rat je svojom grubom logikom prisilio muzeje na mirovanje, evakuaciju ili ih je izvrnuo opasnosti i pljačke i uništenja. Za vrijeme rata nekoliko je naših muzeja oštećeno, manje su muzejske zbirke razgrabljene, velike djelomice opljačkane, a neki muzeji po nekoliko puta prisilno evakuirani.

Velikim je dijelom raznesen materijal arheoloških muzeja u Puli i Zadru. - Kninski Muzej hrvatskih starina spašen je i evakuiran ličnim zalaganjem njegova tadašnjeg kustosa dr-a S. Gunjaće, dok su muzejske zgrade uništene uslijed ratnih operacija u Kninu i njegovoj okolici. - Uništen je lapidarij u Bribiru, Trogiru i t.d., i t.d. - Muzeji su funkcionirali samo zato, da očuvaju sebe i pomognu službi zaštite spomenika. Ali iako muzeji kao javne ustanove nisu funkcionirali, bilo je jasno, da će se poslije rata još oštrije nego ranije postaviti pitanje njihova pravilnog djelovanja.

Kada je rat završen, paralelno s prikupljanjem materijala i obnovom već postojećih muzeja, pristupilo se i organizaciji novih, a što je najvažnije, pristupilo se i primjeni novih metoda, kako organizacije rada muzeja kao naučnih ustanova, tako i njihova djelovanja na masu posjetnika i publike.

Danas imamo nekoliko desetaka muzeja i muzejskih zbirki, od kojih je velik dio osnovan poslije Oslobođenja, a velik dio prije postojećih nanovo organiziran i preuredjen. Muzeji još nemaju dovoljno i prikladnih prostora, a prema potrebama muzeja i terena i muzejskih je radnika premalo, ali je fundamentalna kriza prebrođena: muzeji, radeći na sigurnoj naučnoj osnovi, osposobljeni su da rezultate svog naučnog rada predaju u obliku očevidne ekspozicije publici, a ista im prilazi s povjerenjem i neposrednim doživljajem spoznaja o životu, kulturi i historiji, svojoj i drugih naroda. - Narodni muzej iz god. 1846. i njegovi sada postojeći nasljednici bez obzira na stručnu specijalnost, organizacione razlike i životom uslovljene peripetije izvršili su i izvršavaju svoje naučno-prosvjetne zadatke.

Kada se osvrnemo na bogati historijat naših muzeja i kada se sjetimo, da je 1810. god. Arheološki muzej u Splitu bio mala arheološka zbirka, a danas općepoznati veliki muzej sa Solinom kao domenon specijalnog polja rada uz svoje druge zadatke u arheologiji Dalmacije i da mu danas u tom poslu i opet na bazi pariteta jedne ustanove prvoga ranga pomaže Arheološki muzej u Zadru sa svojim bogatim arheološkim terenima, a uz njih deseci zbirki i lapidarija: Nin, Benkovac, Bio -

građ na moru, Trogir, Sinj, Hvar, Korčula, Cavtat i t.d., on-
da je to istovremeno i dokumentacija snage dalmatinske arheo-
logije i muzejskih tradicija.

Bogate zbirke Arheološkog muzeja u Zagrebu i količinom
i raznolikošću materijala iz prethistorije, antike i ranoga
srednjega vijeka, dokumentiraju ne samo kontinuitet historijs-
kog života na teritoriju uže Hrvatske i Slavonije, nego sači-
njavaju temelj, na kojem je sagrađena zgrada arheologije
ovih krajeva. Radom i materijalom tog muzeja najuže su poveza-
ni arheološki odjeli muzeja grada Varaždina i gradskih muze-
ja u Sl. Brodu, Vinkovcima i Vukovaru, te Muzeja Slavonije u
Osijeku.

Povijesni muzej Hrvatske u Zagrebu, /osnovan kao sa-
mostalna ustanova 1940./, raspolaže lijepim dokumentarnim ma-
terijalom za našu stariju historiju /dokumentacija o cehovi-
ma u Hrvatskoj, vojno-politička publicistika iz ratova 17. i
18. stoljeća, materijal iz 1848. god. i t.d./. Ovaj muzej još
nema podesnih prostorija, ali je instruktivno organizirao sa-
mostalni odjel Muzej Srba u Hrvatskoj /1948./, u kojemu se
proučava i prikazuje historija i život Srba u Hrvatskoj.

U Muzeju Narodnog Oslobođenja Hrvatske u Zagrebu
/osn. 1945./, sakupljen je ogromni dokumentarni i predmetni
materijal za povijest Narodno-oslobodilačkog rata naših naro-
da, a specijalno Hrvatske. Izložba ovoga muzeja, postavljena
1949. godine, iako iz tehničkih razloga ne može u potpunosti
osvijetliti sve detalje navedenog razdoblja, stalno se upot-
punjuje, te će i kasnije još kompletnije djelovati.

1950. godine, prigodom odgovarajućih godišnjica, otvo-
reni su Partijski spomen-muzeji i to: Muzej V. Zemaljske kon-
ferencije KPJ, Muzej I Konferencije KPH i Muzej VIII. Konfe-
rencije Mjesnog Komiteta KPH Zagreb. Ovi su muzeji pod ruko-
vodstvom Partijskih organa, a u njihove izložbe sadrže doku-
mente i historijski materijal, kojim je detaljno osvijetljen
rad svake od pojedinih Konferencija kojima su muzeji posve-
ćeni.

Već spomenuti Etnografski muzej u Zagrebu vrlo živo
pomaže rad Etnografskog muzeja u Splitu, osnovanog 1910. godi-

ne, a jednako agilno suradjuje s Etnografskim odjelima muzeja u Dubrovniku, Zadru, Varaždinu i Osijeku, kao i svagdje na terenu, gdje se pokaže potreba spasavanja ili inventiranja etnografske gradje.

Na području umjetničkih muzeja i galerija osim već navedenog Muzeja za umjetnost i obrt u Zagrebu, koji je od Oslobođenja dosada tri puta izmijenio svoju cjelokupnu izložbu, i raskošno opremljene Galerije Jugoslavenske Akademije u Zagrebu i njezine Moderne galerije, postoji sada u Hrvatskoj još nekoliko galerija, koje su značajne ili po svom materijalu ili po funkciji. - Tako Galerija Muzeja grada Varaždina sve više prerašćuje okvire nesamostalne galerije i samo je pitanje vremena da se ona formira kao potpuno samostalna ustanova. Galerija umjetnina u Splitu, osnovana godine 1931., važna je, jer je u njoj u lijepom izboru zastupljena umjetnost Dalmacije od 14. stoljeća do danas. - Galerije umjetnosti u Dubrovniku, Zadru, Karlovcu i Rijeci osnovane su poslije Oslobođenja. Između njih se izborom materijala i naročito agilnim radom ističe Galerija slika na Rijeci.

Muzej hrvatskih starina iz Knina, evakuiran za vrijeme rata, preseljen je sada u Split, te se za njega izgrađuju potrebne muzejske prostorije. Kako je već istaknuto, njegov je materijal kamenih spomenika, grobnog inventara, oružja i orudja, te nakita iz doba narodnih vladara jedinstven, ali sada s njime na području slavenske i staro hrvatske arheologije suradjuju i arheološki muzeji u Splitu, Zadru, Puli i Zagrebu, kao i sva aktivna arheološka odjeljenja muzeja sa kompleksnom gradjom.

Kazališni muzej i arhiv u Zagrebu /osn. 1945. god./, nema još podesnih prostorija, ali je njegova gradja od naročitog interesa za poznavanje i razumijevanje razvoja kazališne umjetnosti Hrvatske.

Školski muzej u Zagrebu /osn. 1901. god./, ima vrlo interesantni materijal iz područja historije prosvjete i školstva od prve polovine 19. stoljeća. Svojom važnošću ovaj muzej zaslužuje najveću pažnju, jer njegova gradja nije samo od interesa za historiju školstva, nego jednako i za prouča-

vanje općih socijalnih i kulturnih prilika razdoblja, koja obuhvaća njegov materijal.

Muzej povijesti medicine u Zagrebu /osn.1945.god./, istražuje historiju medicine naše zemlje te je u tu svrhu prikupio važni arhivski materijal, rijetka djela medicinske literature, instrumenata, farmaceutskog uređaja, te zbirku starih narodnih likova.

Naše je pomorstvo zastupljeno izložbama gotovo u svim primorskim i dalmatinskim, gradskim i lokalnim muzejima, medju kojima se naročito ističu izložbe pomorstva u muzeju na Rijeci i u Bakru.

Osim tih izložaba, koje su sastavni dijelovi većih muzejskih kompleksa, mi imamo specijalni Muzej pomorstva u Splitu /osn.god.1925./, u kojemu je naročito prikazan historijski razvoj pomorstva i ribarstva srednje Dalmacije sa Splitom, kao i udio mornarice u Narodno-oslobodilačkom ratu. Uz izložbu ovaj muzej takodjer ima sakupljen veliki arhivski materijal za povijest pomorstva i njegov utjecaj na historiju i ekonomsku strukturu naše zemlje. - Pomorski muzej u Dubrovniku /osn.1940.god./, prvenstveno sa bavi proučavanjem historije i razvoja pomorstva Dubrovačke Republike i južne Dalmacije. I on posjeduje obilan arhivski materijal, koji naročito ilustrira povezanost Dubrovnika s internacionalnim pomorstvom i preko morskom trgovinom.

Od tipova lokalnih i gradskih muzeja Muzej grada Zagreba /osn.1926.god./, je 1949.godine drugi puta nakon Oslobođenja u potpunosti izmijenio svoju izložbu prema najsavremenijim principima tematsko kompleksne strukture tipa muzeja grada, te je svojom uspjelom postavom i stečenim iskustvima postao vodećim muzejem ove kategorije. Njegovom organizacijom mnogo se koriste lokalni gradski i oblasni kompleksni muzeji u čitavoj Hrvatskoj, kao što su: Samobor, /osn.1948.god./, Koprivnica /osn.1946.god./, Sisak /osn.1986.god./, Petrinja /osn.1937.god./, Požega /osn.1935.god./, Sl.Brod /osn. 1984.god./, Vukovar /osn.1945.god./, Vinkovci /osn.1936.god./, Bakar /osn.1949.god./, Šibenik /osn.1925.god./ i Split /osn.

1945.godine/.

Muzej grada Varaždina /osn.1925.god./, ima vrlo bogate i raznolike zbirke, kojima uglavnom komponira svoju izložbu po principu rekonstrukcije ansambla enteriera pojedinih epoha od srednjega vijeka do 19.stoljeća. Po svojem značenju i organizaciji rada ovaj muzej svakako prerašćuje iz gradskog muzeja u regionalni muzej Hrvatskog Zagorja.

Skicirani podaci i nabačena problematika iz bogate historije i života naših muzeja u okviru ovoga članka niti je kompletna, niti je iscrpljena ali i ovako nabačena dovoljno jasno govori, koliko je mnogo i kako raznolikih problema povezano sa životom muzeja i njihovom funkcijom. Isto tako ona dotiče i ilustrira stanje, u kakvom se naši muzeji i umjetničke galerije sada nalaze. - Neobično intenzivni život ključa u svim našim muzejima. Traže se najbolje naučno-organizacione metode rada, postavljaju se razvojno-tematski principi za ekspozicije muzeja svih kategorija i ustanovljuju se tipovi muzeja ne po načelu administrativne podjele i podređenosti, nego na temelju potreba naučno-prosvjetnog razvoja i dokumentacije historije naše zemlje.